

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum omnia bonum appetant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVIEST. XXII. DE VOLVNTATE, ART. I.

426

ARTICVLVS I.

Vrum omnia bonum appetant.

QVESTIO est de appetitu boni & voluntate. Et primo queritur utrum omnia bonum appetant. Et videtur quod non. Eodem enim modo ens se haber ad uerum, & bonum, cum convertatur cu utroque, sicut etiam cognitione se habet ad uerum, sic appetitus ad bonum: non autem omne ens cognoscit uerum. ergo nec omne ens appetit bonum.

¶ 2 Præt. Remoto priori remouetur posterius: sed in animali cognitione appetitum precedit, cognitione autem nullo modo se extendit ad non animata. ut dicamus ea cognoscere naturaliter. ergo nec appetitus ad eadem se extendit, vt dicamus ea naturaliter appetere bonum.

¶ 3 Præt. Secundum Boetium in libro de Hebdoma unumquodque dicitur appetere aliquid in quaestum est libi simile. si igitur res aliqua appetit bonum, oportet quod sit similis bono. cum autem similia sint, quorum est qualitas & forma una, oportet formam boni esse in appetente bonum: sed non potest esse quod sit libi secundum esse natura, quia iam ultius boni non appetere: quod enim habet aliqd, iam non appetit illud. ergo oportet quod in appetente bonum forma boni praexistat per modum intentionis: sed in quoicunque est aliquid per hunc modum, illud est cognoscens. ergo appetitus boni non potest esse nisi in cognoscitibus, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Si omnia bonum appetunt, oportet hoc intelligi de bono, quod omnia possunt habere, quia nihil appetit naturaliter, uel rationaler illud, quod est impossibile ipsum habere: sed bonum extendens se ad omnia entia, non est nisi esse. ergo idem est dicere omnia bonum appetere, & omnia esse appetentes: sed non omnia appetunt esse, immo ut videtur nulla, quia omnia esse habent, & nihil appetit nisi quod non habet, ut per Aug. pater in libro de Trinitate & per Philosophum in primo Physicorum. ergo non omnia bonum appetunt.

¶ 5 Præt. Vnum & uerum & bonum æqualiter cum ente convertuntur: sed non omnia entia appetunt unum & uerum. ergo nec bonum.

¶ 6 Præt. Secundum Philosophum, quidam habentes rectam rationem contra rationem operantur, non autem operantur nisi appetenter uel uellent: quod autem est contra rationem, est malum. ergo quidam appetunt malum, non igitur omnia appetunt bonum.

¶ 7 Præt. Bonum quod omnia appetere dicuntur, ut Cömen. dicit in prin. Ethicorum est esse: sed quidam non appetunt esse, sed magis non esse, ut damnati in inferno, qui etiā mortem animæ desiderant, ut penitus non essent. ergo non omnia bonum appetunt.

¶ 8 Præt. Sicut uires apprehensiæ comparantur ad sua obiecta, ita & appetitiæ: sed uis apprehensiæ debet esse denudata a specie sui obiecti ad hoc quod cognoscit, sicut pupilla a colore. ergo & appetens bonum debet esse deuudatum a specie boni: sed omnia habent speciem boni, ergo nihil appetit bonum.

¶ 9 Præt. Operari aliquid propter finem conuenit & creatori, & naturæ, & agenti a proposito: sed creator, & agens a proposito, ut homo, operando propter finem & desiderando, uel diligendo bonum habet cognitionem finis uel boni. ergo & natura quæ est quasi media inter duo, utpote presupponens opus creationis, & presupposita in opere artis si debeat appetere

A finem propter quæ operatur, oportet quod ipsum cognoscat: sed non cognoscit. ergo naturalia non appetunt bonum.

¶ 10 Præt. Omne illud quod appetitur, queritur: sed fīm Platонem nihil potest queri cuius cognitio non habetur, sicut si quis quereret seruum fugitivum, nisi eius notitiam habeat cum inuenit, se inuenisse nesciret. ergo illa quæ non habent cognitionem boni non appetunt ipsum.

¶ 11 Præt. Appetere finem est eius, quod ordinat in finem: sed ultimus finis, qui est Deus, non ordinatur in finem. ergo non appetit finem, vel bonum, & ita non omnia bonum appetunt.

¶ 12 Præt. Natura determinata est ad unum. si ergo res naturaliter appetunt bonum, non deberent aliquid bonum aliud naturaliter appetere: sed naturaliter omnia appetunt pacem, vt patet p Augustinū decimo non de Civitate Dei, & per Dionysium 12. capite de diuinis nominibus, & iterum pulchrum omnia appetunt, vt patet per Diony. 4. capite de diuinis nominibus. ergo non omnia appetunt bonum naturaliter.

¶ 13 Præt. Sicut aliquis appetit finem quando non habet, ita delectatur in eo iam habito. sed non dicimus res inanimatas delectari in bono. ergo nec debet dici, quod bonum appetant.

CED CONTRA, est qd Diony. dicit quarto capite de diuinis nominibus existentia, pulchrum, & bonum desiderant, & omnia quæcumque faciunt, pp hoc quod videntur eis bonum, faciunt, & omnium existentium in tōto principi, & finē habet bonum.

¶ 14 Præt. Philosophus dicit in 1. Ethico. quod quidam bonum bene definierunt dicentes, quod bonum est, quod omnia appetunt.

¶ 15 Præt. Omne quod agit, agit propter finem, vt patet per Philosophum in 2. Metaphysi. sed quod agit propter aliquid, appetit illud. ergo omnia appetunt finem, & bonum quod habet rationem finis.

¶ 16 Præt. Omnia appetunt suam perfectionem: sed unumquodque ex hoc, quod est perfectum, est bonum. ergo omnia appetunt bonum.

DRESPON. Dicendum, qd omnia bonum appetunt, non solum habent cognitionem: sed quæ sunt cognitionis expertise. Ad cuius evidentiā sciendum est, quod quidam antiqui Philosophi posuerunt effectus aduentores in natura ex necessitate præcedentium causarū prouenire, non iā quod causæ naturales essent hoc modo dispositæ pp conuenientiam talium effectuū, quod Philosophus in 2. Physicorum ex hoc improbat, qd fīm hoc huiusmodi conuenientia, & utilitates si non essent aliquo modo intentæ, casu prouenirent, & sic non acciderent in maiori parte, sed in minori, sicut & cetera quæ causæ accidere dicimus. vnde necesse est dicere, quod oīs res naturales sunt ordinatae, & dispositæ ad suos effectus conuenientes. dupliciter autem contingit aliquid ordinari, & dirigi in aliquid sicut in finem. Vno modo per seipsum, sicut homo qui seipsum dirigit ad locum quo redit. Alio modo ab altero, sicut sagitta qd a sagittatore dirigitur ad determinatum locum, per se quidem in finem dirigit non possunt, nisi illa, quæ finem cognoscunt, oportet enim dirigere habere cognitionem eius in quod dirigit: sed ab alio possunt dirigiri in finem determinatum, quæ finem non cognoscunt. Sed hoc dupliciter contingit: quandoque enim id, quod dirigitur in finem solummodo impellitur, & mouetur a dirigente sine hoc, quod aliquā formā a dirigente cōlequatur præter quam ei cōpetat talis

Quæst. diss. Tho. HHH 2 di-

QVAEST. XXII. DE VOLVNTATE, ARTI.

text. 32.

directio, vel inclinatio. Et talis inclinatio est violen-
ta, sicut sagitta inclinatur a sagittante ad signum de-
terminatum. Aliquando autem id, quod dirigitur, vel in-
clinatur in finem consequitur a dirigente, vel mouente
aliquam formam per quam sibi talis inclinatio compe-
tatur, unde & talis inclinatio erit naturalis quam ha-
bens principium naturale, sicut ille qui dedit lapidi
grauitatem, inclinavit ipsum ad hoc, quod deorum
naturaliter fertur, per quem modum generans est mo-
tor in grauibus, & leuibus secundum Philosophum in
octavo Physico. Et per hunc modum omnia natu-
ralia in ea, quae eis conuenient, sunt inclinata, habentia
in seipso aliquod inclinationis principium, ratione cuius
corum in inclinatio naturalis est, ita ut quodammodo
ipsa vadant, & non solum ducant in fines de-
bitos, violenta enim tantummodo ducunt, & non
conferunt mouent: sed naturalia vadunt in finem
in quantum cooperantur inclinati, & dirigenti per
principium eis inditum. Quod autem dirigit, vel incli-
natur in aliquid ab aliquo, in id inclinatur, quod est in-
tentum ab eo, qui inclinat, vel dirigit, sicut in idem
signum sagitta dirigitur quo sagittator intendit: unde
cum oia naturalia naturali quadam inclinatione
sint inclinata in fines suos a primo motore, qui est
Deus, oportet quod illud in quod vnumquodque natu-
raliter inclinatur sit id, quod est volitus, vel intentum
a Deo. Deus autem cum non habeat alium suum volu-
tatis finem, nisi seipsum, & ipse sit ipsa essentia bonitatis,
oportet quod oia alia sint inclinata naturaliter
in bonum. Appetere autem nihil aliud est, quam
aliquid petere, quasi tendere in aliquid ad ipsum ordinatum.
Vnde cum oia sint ordinata, & directa in bo-
num a Deo, & hoc modo, quod univocatus in primis
principiis per quod ipsum tendit in bonum, quasi per
seum bonum, oportet dicere quod oia naturaliter
bonum appetat. Si enim essent oia inclinata in bo-
num sine hoc, quod habent in se aliquid principi-
um inclinationis, possent dici directa in bonum,
sed non appetent bonum: sed ratione inditi prin-
cipij dicuntur omnia appetere bonum, quasi spon-
te tendentia in bonum, propter quod dicitur Sa-
piens. diuina sapientia disponit omnia sua iuxta, ga-
vnumquodque ex suo motu tendit in id, ad quod
est diuinus ordinatum.

D. 28.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verum, & bonum
quodammodo similiter se habet ad ens, & quodammodo
dissimiliter: quia secundum conuersationem praedica-
tionis similiter, sicut enim vnumquodque ens est
bonum, ita & verum: sed secundum ordinem cause perfici-
entis, dissimiliter. Non enim verum habet ordinem
causa perficiens ad omnia entia, sicut bonum,
quia scilicet perfectione veri attendit secundum rationem
speciei solum, vnde immaterialia solum possunt
perfici yero, quia ipsa tantum possunt recipere
rationem speciei sine materiali esse. Bonum vero cum
sit perfectum secundum rationem speciei, & esse
similiter, potest perficere tam materialia quam imma-
terialia. Et ideo omnia possunt appetere bonum:
sed non omnia cognoscere verum.

AD SECUNDUM dicendum, quod quidam dicunt, quod si
cut oib[us] appetitus naturalis inest, ita & cognitionis
naturalis: sed hoc non potest esse verum, quia cum cognitio
sit per assimilationem, similitudo in eam naturam non fa-
cit cognitionem: sed magis impedit rationem cuius oportet
organa sensuum a speciebus sensibilium esse denuda-
ta, vt possint eas recipere secundum esse spirituale, quod co-
gnitionem causat, vnde illa quae nullo modo possunt

F alicuius recipere nisi materiale sit esse, nullo modo
possunt cognoscere, tria possunt appetere in qua-
tu ordinantur ad aliquarum in esse nature existentes.
Appetitus enim non deficit de necessitate esse ipsius
ut ualeat sicut cognitionis. Vnde potest esse naturalis appeti-
tus: sed sicut cognitionis. Nec tamen hoc prohibetur per
hoc, quod appetitus in uniuersalibus cognitionem
sequitur, quia in rebus naturalibus sequitur appre-
hensionem vel cognitionem, non tamen ipsorum
appetentium, sed illius qui ea in finem ordinat.

AD TERTIUM dicendum, quod oportet quod appetere al-
iquid appetere illud, in quantum habet aliquod similitudinem
cum ipso. Nec similitudo illa sufficit quod est secundum esse ipsius
rituale, alias oportet, ut animal appetere mecum
cognoscatur: sed oportet quod sit similitudo in esse
natura. Sed hec similitudo attendit duplum. Uno
modo secundum quod est forma unius secundum esse actum perficitur
est in alio. Et tunc ex hoc quod aliquid sic affinitas
finis, non tendit in finem, sed quietescit in fine alio modo
ex hoc, quod forma unius est in alio incompleta, est in potentia. Et sic secundum quod aliquid
habet in se formam finis & boni in potentia tendit in
bonum, vel in fine & appetit ipsum. Et secundum hunc
modum materia dicitur appetere formam, inquit
cum est in ea forma in potentia. Ex ideo quantum
potentia magis est perfecta & propinquior est actu
ratio causaliter vehe[m]entior in inclinatione, ex quo con-
tingit, ut omnis motus naturalis in fine intendatur,
quando id quod tendit in finem, id est finis similitudine.

H AD QUARTUM dicendum, quod cum est oia bona appre-
hendit, non oportet bonum determinari ad hoc vel illud,
sed in communitate accipi, quia unusquisque appetit
bonum naturaliter sibi conuenientem. Si tamen ad aliquid
bonum determinetur, hoc unusquisque appetit esse. Nec hoc prohibi-
etur per hoc quod oia esse habet appetitum eius. Continuatione
& quod habet esse in actu uno modo, habet
esse in potentiis in alio modo, sicut aer, est actu aer, & poten-
tia ignis, & sic quod habet esse actu, appetit esse actu.

AD QUINTUM dicendum, quod unum & verum
non habent rationem finis, sicut & bonum, & ideo
nece rationem appetibilis dicunt.

I AD SEXTUM dicendum, quod illi qui operantur
contra rationem appetunt bonum per se, ut pote-
qui fornicatur attendit ad id quod est bonum & de-
letabile secundum sententiam: sed quod sit malum finis
rationem est prater intentionem eius. Vnde bonum
est desideratum per se, malum vero per accidentem.

K AD SEPTIMUM dicendum, quod sicut aliiquid se habet
ad hoc quod sit bonum, ita ad hoc quod sit ap-
petibile: dictum est autem supra quod secundum ei
se substantiale non dicitur aliquod bonum simpliciter
& absolute, nisi superaddatur perfections ali-
debet. Et ideo ipsum esse substantiale non est abso-
lute appetibile nisi debitis perfectionibus adiungatur.
Vnde Philosophus dicit in primo Ethicorum, om-
nibus delectabile est esse. Non oportet autem acci-
perere malam vitam & corruptam in tristitia, hac est
enim mala simpliciter, & simpliciter fugienda, quia
sit appetibilis secundum quid, eiusdem autem ratio-
nis est in appetendo, & fugiendo aliud esse bonum,
& corruptum mali, vel esse malum & corruptum
boni. Nam ipsum carere malo dicimus bonum secun-
dum Philosophum in 5. Ethicorum. Non esse
igitur accipit rationem boni, in quantum tollit esse
in tristitia vel in malitia, quod est malum simpliciter,
licet sit bonum secundum quid. Et per hunc mo-
dum non esse potest desiderari sub ratione boni.

Ad OCTAVVM dicēdū, q̄ in apprehensiuſis potē. tjs nō ſemper hoc eſt verū, qđ por̄tia denudet totaſter a ſpecie ſui obiectū: hoc n̄ fallit in illis poten- tis, q̄ h̄t obiectū vniuerſale: ſicut intellectus, cuius obiectū eſt quidditas, cū tamē habeat quidditatē: oportet tñ qđ ſit denudatus a formis illis quas recipit. Fallit etiam in tactu, qđ hoc quod ſi habeat ſpecialia obiecta, ſunt tñ de accessitate animaliſ: vñ organum eius non pōt̄ eſc omniſ abſque calido, & frigidu, in quantum eſt medie complexionatiū, medium autē neutrū extremerū eſt. Appetitus autē habeat obiectum cōe. bonum. Vnde non eſt depudatus totaliter a bono: ſed ab illo bono, quod appetit, habeat tamen illud in potentia, & ſecondū hoc ſimilatur illi: ſicut & potentia apprehenditua eſt in potentia ad ſpeciem ſui obiecti.

Ad NON M dicendum, q̄ ſicut ex diſcipat, in omni dirigente in finem requiriſt cognitioni finis. Natura autem non dirigit in finem, ſed dirigitur. Deus autē, & agens a proposito quolibet dirigunt in finem: & ideo oportet, quod habeant finis cognitionem, non autem res naturalis.

Ad x. dicēdū, q̄ rō illa proceſſit recte de eo, qđ appetit finē, qua ſi ſcīpſum in finē dirigeſ: quia in eo requiriſt, q̄ ſciat, cu ad finē peruenient fuerit: nō autē oportet in eo, quod tantū in finem dirigitur.

Ad xi. dicēdū, q̄ per candē naturam aliquid tē dit in finē quem nō dūm habet, & delectatur in fine, cum habeat iam: ſicut per candē naturam terra mo uetur deorsum, & quietat ibi. Fini ergo vltimo nō competit tendere in finē: ſed ſcīpſo fine fruſt. Et hoc licet proprie appetitus dici non poſſit: eſt tamen quoddam, ad genus appetitus pertinēs, a quo omnis appetitus deriuatur. Ex hoc enim, qđ Deus ſcīpſo fruſt, aliis in ſe dirigit.

Ad xi. dicendum, q̄ appetitum terminari ad bo num, & pacem, & pulchrum, non eſt terminari in diuerſa. Ex hoc enim ipſo, quod aliquid appetit bonum, appetit ſimil pulchrum, & pacem: pulchru quidem, in quantum eſt in ſcīpſo modiſcatum, & ſpecificatum, quod in ratione boni includitur: ſed bonum addit ordinem perfectiui ad alia. Vnde qui cumque appetit bonum, appetit hoc ipſo pulchru: pax autem importat remotionem perturbantium, & impeditiumentum adaptionem. Ex hoc autem ipſo, quod aliquid deſideratur, deſideratur remotione im pedimentorum ipſius. Vnde & eodem appetitu ap petitur bonum, pulchrum, & pax.

Ad XI. dicendum, quod delectatio in ratione ſui includit rationem boni, quod delectat, pro per hoc non poſſunt delectari in fine habitu, niſi ea quae cognoscunt finem: ſed appetitus cognitionem non importat in appetente, ut ex diſcipis patet. Tamen large, & imprōptie accipiendo delectationem Diony. dicit in quarto cap. de Diuinis nomi. quod pulchrum, & bonum eſt omnibus deſiderabile, & amicabile.

ARTICVLVS. II.

Vtrum omnia Deum ipſam appetant.

Secundo queſitum, vtrum omnia appetant ipſum Deum. Et videtur quod non. Res enim ordinatur in Deum, ut eſt cognoscibilis, & appetibilis: ſed non, omnia quae ordinantur in ipſum, ut eſt cognoscibilis, cognoscunt Deum. ergo nec omnia, quae ordinantur in ipſum, ut appetibile, appetunt ipſum.

A ¶ 2 Præt. Bonum quod eſt ab omnibus deſideratum, ſecundum Philosophum in I. Ethicorum, eſt eſc, vt ibidem vult Com. ſed Deus non eſt eſc omniū, ergo Deus non eſt illud bonum, quod ab omnibus eſt deſideratum.

P3 Præt. Nullus appetit bonū, qđ refugit: ſed qdam refugiūt Deum cum odiāt ipſum, ut habet in Psal. 73. Superbia corū &c. & Job. 21. dī. Dixerunt Deo recede a nobis, ergo non omnia appetunt Deum.

A ¶ 4 Præt. Nullus appetit id, quod habet: ſed quidā ſicut beati, qui eo fruuntur, habent ipſum Deum, ergo non omnia Deum appetunt.

P5 Præt. Naturalis appetitus nō eſt, niſi eius quod pōt̄ haberi: ſed ſola rōnalis creatura poteſt habere Deum, eū ſola ſit ad imáginem, & eo ipſo imago Dei ſit quo capax eius eſt, vt Aug. dicit in libro de Tri nitat. ergo non omnia naturaliter appetunt Deum.

Sed contra eſt, quod August. dicit in lib. Soli. Deus diligit quicquid diligere potest: ſed omnia poſſunt diligere, quia omnia appetunt bonum: ergo omnia appetunt Deum.

P6 Præt. Vnumquodque appetit naturaliter finem ſuum: propter quem eſt: ſed omnia ſunt ordinata in Deum, ſicut in finem, Prover. 12. Vniuerſa propter ſemelipsum operatus eſt dominus. ergo omnia naturaliter appetunt Deum.

RESPON. Dicendum, q̄ omnia naturaliter appetunt Deum implicite, nō autem explicite. Ad cuius ei dentiam ſcīdum eſt, qđ ſecunda cauſa non pōt in fluere in ſuum effectum, niſi inquantu recipit virtutem primā cauſa. Sicut autē influere cauſa efficiētis eft agere: ita influere cauſa finalis eft appetit, & deſiderabit: ita ideo ſicut ſecundariū agens non agit, niſi p̄ virtutē primi agentis exiſtentem in eo: ita ſecundariū finis nō appetit, niſi per virtutē finis principaliſ in eo exiſtentē, prout l. eft ordinatum in illud, vel haber ſimilitudinem eius. Et ideo ſicut Deus pp hoc, qđ eft primū efficiens, agit in omni agente: ita pp hoc, quod eft vltimus finis, appetit in omni fine. Sed hoc eft appetere ipſum Deum implicite, ſic n. virtus primā cauſa eft in ſecunda, ut principia in coelutionib: reſoluere autē coelutiones in principia, vel ſecidas cauſas in primas, eft tñ virtutis rōnalis. Vnde ſola rōnalis natura poteſt ſecundarios fines in ipſum Deum, per quandam viam reſolutionis inducere, & ſic ipſum Deū explicite appetat. Et ſicut in demōſtrationi ſcītūs nō recte ſumit coelutione, & ſic ipſum Deū explicite appetat. Et ſicut in demōſtrationi ſcītūs nō recte ſumit coelutione, & ſic ipſum Deū explicite appetat. Et ſicut in demōſtrationi ſcītūs nō recte ſumit coelutione, & ſic ipſum Deū explicite appetat.

Ap PRIMVS ergo dicēdū, q̄ omnia cognofen

tia cognoscunt implicite Deū in quolibet cogni

to. quae cognoscunt finem. Sicut enim nihil habet rationem appetibilis, niſi per ſimilitudinem primæ bonitatis: ita nihil eft co

gnoscibile, niſi per ſimilitudinem primæ veritatis.

Ad SECUNDVM dicendum, q̄ ipſum eſte eft ſimi

tudo diuinæ bonitatis: vnde in quantum aliqua deſiderant eſſe, deſiderant Dei ſimilitudinem, & Deū

implicite.

Ad TERTIVM dicendum, quod Deus dupli

citer poteſt conſiderari, vel in ſe, vel in effectibus ſuīs.

In quidem, cum ſit ipſa eſſentia bonitatis,

non poteſt non diligi: vnde ab omnibus videnti

bis eum per eſtentiam diligitur, & ibi quantum

quiſque cognoscit, tantum dilit. Sed in aliqui

bis effectibus ſuīs in quantum ſunt contrarij volū

tati, ſicut ſunt pœna illata, vel præcepta quae gra

uita. Quæſit. dī. S. Tho. HHH 3 uia

In prin. ibi-
dem, & cō-
mentator.

Lib. 14. c. 8.
par. 6 a prin.
to. 3.